

2. Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.dfp.gov.ua>

3. Офіційний сайт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.nssmc.gov.ua>

4. Офіційний сайт Української асоціації інвестиційного бізнесу [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.uaib.com.ua>

ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»

ОСОБЛИВОСТІ МОНІТОРИНГУ ПРОДОВОЛЬЧОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Сучасна продовольча криза створює серйозну загрозу світу. Саме тому вирішення продовольчої проблеми, забезпечення продовольчої незалежності країни стає сьогодні одним з найважливіших завдань державного регулювання.

Відповідальність за формування продовольчої безпеки безпосередньо покладається на державу і залежить від її аграрної політики. Але в розвитку аграрного сектору в Україні намітилися негативні тенденції: сільське господарство залишається збитковим, знижується продуктивність праці в галузі, гальмується технічне переоснащення сільськогосподарського виробництва. Поступово Україна втрачає свої позиції на світовому ринку продовольчих товарів з традиційного експорту зерна, цукру, олії і перетворюється в країну — імпортера продовольства.

Зазначене обумовлює необхідність цілеспрямованих заходів держави щодо прискорення реформування аграрного сектору, постійного моніторингу ефективності державного регулювання сільського господарства та чіткого відпрацювання методичної бази такого моніторингу.

У Законі України «Про продовольчу безпеку України» [1] визначено основні напрямки державної політики в цій сфері: забезпечення економічної та фізичної доступності продовольства; за-

безпечення безпечності та якості продовольства; розроблення державних програм раціонального харчування та рекомендацій щодо медично обґрунтованих та економічно забезпечених стандартів харчування; розвиток виробництва та реалізації продовольства; забезпечення оптимального співвідношення експорту та імпорту продовольства. Але ситуація на ринку продовольчих товарів свідчить про недостатню ефективність такої державної політики.

Отже, постає необхідність розробки концепції формування і розвитку національного продовольчого ринку України з метою забезпечення її продовольчої незалежності. Продовольчу незалежність країни визначають як такий стан продовольчого забезпечення, за якого фізична та економічна доступність життєво важливих продуктів харчування для населення гарантується вітчизняним виробництвом і запасів матеріального резерву на законодавчо визначеному рівні [3].

Для визначення ступеня продовольчого забезпечення в країні необхідно розширити систему показників якісного і кількісного аналізу ринку продовольчих товарів. Найпоширенішими показниками є: достатність продовольчого споживання — це зіставлення фактичного рівня споживання продовольства із науково обґрунтованими нормами по групах продовольства; доступність продовольчого споживання як частка доходу сім'ї, що витрачається на харчування. Вважається, що якщо на придбання продовольчих товарів витрачається більше 50 % доходу сім'ї, то це свідчить про низький рівень життя населення та є одним з показників бідності. В Україні на харчування витрачається близько 58 % доходу сім'ї.

Для оцінки рівня продовольчого забезпечення застосовується показник середньодушового споживання продуктів харчування в калорійному вимірі на добу. В Україні цей показник критично низький і складає близько 2500 ккал., тоді як у розвинених країнах він становить близько 3300—3800 ккал.

Визначається також показник продовольчої незалежності країни. Вважається, що за умов закупівлі 20—30 % продовольства від виробленого країна-імпортер втрачає свою продовольчу незалежність. Межа — це 30 %. Фактичний показник в Україні становить 13,7 % [2, 4].

Важливим є показник забезпечення держави зерновими продовольчими ресурсами, що визначається як співвідношення державних запасів зерна до внутрішнього харчового споживання населенням хліба і хлібопродуктів у перерахунку на зерно. Згідно з

рекомендаціями ФАО, граничним показником забезпечення держави зерновими ресурсами вважається 17 %.

Рекомендується також визначати квінтільний коефіцієнт, тобто показник диференціації продовольчого споживання за соціальними групами населення. Це співвідношення продовольчого споживання у 20 % сімей з найбільшими доходами і 20 % сімей з найменшими доходами.

Крім того, в умовах, коли близько 60 % продуктів харчування не відповідають державним стандартам, постає питання необхідності ефективного контролю якості власної та імпортованої харчової продукції та продовольчої сировини.

Зазначені показники ступеня продовольчого забезпечення доцільно доповнити показниками моніторингу ефективності державного регулювання сільськогосподарського виробництва: обсяг бюджетних асигнувань на розвиток сільського господарства; обсяг субсидій і дотацій по галузям сільського господарства та категоріям господарств; обсяг кредитів, у т.ч. пільгових, по галузям і категоріям господарств; реальна процентна ставка централізованих кредитів; податки та податкові пільги по галузям і категоріям господарств; встановлення протекціоністських бар'єрів на імпорт продовольства; експортні субсидії; державне страхування сільськогосподарського виробництва.

Україна має значні можливості виробництва сільськогосподарської продукції. На території України на ріллю припадає 78 % сільськогосподарських угідь. Для порівняння цей показник у Франції становить 63,4 %, Німеччині — 69,6 %, Великобританії — 37 %, у країнах ЄС у середньому — 60,7 %. Агарне виробництво в Україні складає близько 8,2 % ВВП, що майже вдвічі перевищує середньоєвропейський рівень [5]. Але наявний потенціал виробництва сільськогосподарської продукції в Україні використовується недостатньо.

Література

1. Закон України «Про продовольчу безпеку України» від 26 грудня 2011 року.
2. Глобалізація і продовольство: Монографія Саблук П.Т. та ін. / П.Т. Саблук, О.Г. Білоус, В.І. Власов. — К.: ННЦІАЕ, 2008. — С. 145.
3. Кочетков О.В., Марков Р.В. Формування системи показників продовольчої безпеки України // Економіка АПК. — 2002. — № 9.
4. Продовольча безпека: структура, рівні та критерії забезпечення / Гойчук О.І. // Загальні проблеми економіки. — 2003. — № 12.
5. Сучасна земельна політика України / Юрченко А.Д., Греков Л.Д., Мірошніченко А.М., Кузьмін А.В. — К.: Інтертехнологія, 2009. — 260 с.